

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת בחוקתי תשע"ז שנה ג' גליון 139

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: אור פניו של רבי שמעון בר יוחאי

בזה נבין מה שמצינו שרבי שמעון בר יוחאי היה משורש נשמתו של משה רבינו, וכמו שכתב האריז"ל כמובא בליקוטי ש"ס (מסכת שבת): דע כי הרשב"י ע"ה היה ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, וכמו שמשה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו שם במערה המדברה. עכ"ל. ומביאים בזה רמז: שבאותו יום בשבוע שחל ז' באדר חל בו ל"ג בעומר, ולפי דרכינו יש לומר, כשם שמשה רבינו הוריד את תורת הנגלה – לוחות שניות, כך רבי שמעון בר יוחאי הוריד את תורת הנסתר – לוחות ראשונות.

ובספר סמיכות חכמים להמקובל האלוקי רבי נפתלי כץ זי"ע (הקדמה דף קמ). מביא בשם המקובלים, שמשה רבינו בשעת עלייתו זכה לנשמת רבי שמעון בן יוחאי, והרמז הוא "עלית למרום שבית שבי" – שב"י נוטריקון שמעון בן יוחאי.

והוא מסביר, כי כשעלה משה רבינו למרום לקבל את התורה, עלה ונתעלה למקום גבוה מאוד עד לחדר ששמו "מרום", שהלוחות היו טמונים שם ואין רשות למלאכי השרת להיכנס שם כי אם הקב"ה לבדו, ובדרכו לשם פגשו בו המלאכים והתחילו להתוכח עמו: "מה לילוד אשה ביננו", כלומר, כיון שאין לנו רשות להיכנס לחדר זה ששמו מרום, איך יתכן שילוד אשה בשר ודם יוכל להיכנס לשם. יער"ש המשך דבריו.

ולפי דברי המהרח"ו יש לומר כי נתעברה במשה רבינו נשמת רבי שמעון בר יוחאי, כי בסופו של דבר הלוחות הראשונות שהם כנגד תורת הנסתר הביאם לעולם רבי שמעון בר יוחאי (וכמו שביאר המהר"ל בדרוש על התורה, שהמלאכים בויכוחם עם משה רבינו, רצו את חלק הנסתר שבתורה).

נמצא כי רבי שמעון בר יוחאי זכה לתקן את חטא העגל שגרם לשבירת הלוחות הראשונות, ולהביא את העולם למצב של קודם חטא העגל, ולכן ראוי היה להוריד שוב את הלוחות הראשונות שהם חלק תורת הנסתר.

מעתה מובן מדוע זכה רבי שמעון בר יוחאי שקרן אור פניו, שכשם שמשה רבינו בהורדת לוחות הברית קרן אור פניו, אף רבי שמעון בר יוחאי הוריד את הלוחות הראשונות, וזכה שקרן עור פניו.

לקראת יום ל"ג בעומר יומא דהילולא של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, ראוי לומר דבר חידוש בעניינו.

רבי שמעון בר יוחאי באדרא רבא (פרשת נשא דף קלב:) מעיד על עצמו שזכה שקרנו אור פניו כמו משה רבינו (וי"ל תרגום): מעיד אני עלי שמים וארץ עליונים שבעליונים, שהנני רואה כעת מה שלא ראה אדם מיום שעלה משה שנית להר סיני וכו', ועוד שאני יודע שפני מאירין ומשה לא ידע ולא הסתכל, זהו שאמר הכתוב "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו". ע"כ.

וצריך להבין כיצד זכה רבי שמעון שקרנו אור פניו כמו משה רבינו?

הגמרא במסכת שבת (פח). אומרת: דרש רבי סימאי, בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום, שנאמר (כי תשא ל"ג, ו) "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב" וכו'. אמר רבי יוחנן: וכולן זכה משה ונטלן, דסמיך ליה (שם פסוק ז') "ומשה יקח את האהל". אמר ריש לקיש: עתיד הקב"ה להחזירן לנו, שנאמר (ישעיה ל"ה, י) "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם", שמחה שמעולם על ראשם. ע"כ.

וכתבו התוספות: שני כתרים, של הוד היו, לפיכך כשנטל משה קרן עור פניו. ע"כ. ומבואר ששני הכתרים שניתנו לישראל במתן תורה הם הביאו לקרן עור פניו של משה רבינו.

והנה, כתב בספר הקדוש עץ הדעת טוב למהרח"ו (פרשת חקת), כי חכמת הקבלה שורשה מלוחות הראשונות ועל ידי שבירתן פרחו מהם האותיות של תורת הנסתר ונשארו בהם רק חלק תורת הנגלה וי"ל: ואחר כך נתן תורה בלוחות ראשונות, חשב לבאר להם כל התורה בסודותיה בשבעים פנים כנודע, וכשחטאו בעגל פרחו אותיות התורה בסוד הנשמה שלה ונשארו גופי תורה, וכשחזר לתת להם לוחות התורה שניות היו דרך פשט. ע"כ.

הרי לנו דברים ברורים כי תורת הנסתר היא בבחינת לוחות ראשונות.

והזכרנו את דברי התוספות ששני הכתרים שניתנו למשה רבינו של הוד היו, לכן גילה רבי שמעון בר יוחאי את סודות התורה ביום ל"ג בעומר שהוא כנגד "הוד שבהוד".

אולם על ידי רבי שמעון בר יוחאי, כל יהודי ויהודי יכול ליכות להחזיר לעצמו את שני הכתרים שכנגד "נעשה ונשמע", ולזכות ל"קרן עור פניו", וכמו שמצינו אצל תלמידי רבי שמעון בר יוחאי, בסוף האידרא רבא (נדף קמד:): קמו ואזלו, בכל אתר דהו מסתכלי סליק ריחין, אמר רבי שמעון, שמע מינה דעלמא מתברך בגינן, והו נהרין אנפוי דכולהו, ולא הו יכלין בני עלמא לאסתכלא בהו. ע"כ. הרי שגם תלמידי רבי שמעון זכו לאור הפנים מחמת שלמדו מתורתו של רבי שמעון בר יוחאי.

אלא עדיין מוטל עלינו להבין, מדוע זכה רבי שמעון בר יוחאי להביא את ישראל למצב של קודם חטא העגל ולהוריד את הלוחות הראשונות?

אלא הגמרא בעבודה זרה (ד:): אומרת: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, לא דוד ראוי לאותו מעשה, דכתיב (תהילים ק"ט, כ"ב): "ולבי חלל בקרבי", ולא ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים", אלא למה עשו? לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד, ואם חטאו צבור אומרים לו כלך אצל צבור. וכתב רש"י: לא עשו ישראל את העגל. כלומר גבורים ושליטים ביצרם היו ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהו, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה וכו'. ע"כ.

נמצא כי שיטת רבי שמעון בר יוחאי שחטא העגל היה חטא באונס – גזירת מלך, אך ורק בשביל לגלות את כוחה של תשובה, ממילא כל אדם שיעשה תשובה בקלות מתקן את חטאו בעגל, משום כך כוחו של רבי שמעון להביא כל יהודי ויהודי למצב של קודם חטא העגל על ידי עשיית תשובה.

ולכן יום ל"ג בעומר יום המסוגל לתשובה, וכמו שכתב ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו יערות דבש (ח"ב דרוש י"א), וז"ל: יום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כי מת אז, וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייעת להבא לטהר, ולא לבלות זמן בעוונותינו הרבים בהבלי עולם אשר הוא לצדיק צער. עכ"ל.

וכתב בספה"ק שער יששכר (מאמרי חודש אייר אות י') אשר "שמעון בן יוחאי" עולה בגימטריא "מחיה מתים", ויש לפרש כי המות בא מחמת חטא העגל כמו שדורשים חז"ל (שמו"ר לב, ז) על הפסוק (תהילים פ"ב, ו' - ז'): "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם. אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תיפולו" וז"ל: הדא הוא דכתיב 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם', כשעמדו ישראל בסיני וקבלו את התורה אמר הקב"ה למלאך המות: על כל עובדי כוכבים יש לך רשות בהם, ועל אומה זו אין לך רשות בה שהם חלקי, כשם שאני חי וקיים כך בני קיימיו, שנאמר (דברים ל"ב) 'בהנחל עליון גוים' וכתב 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו'. ולא רציתם אלא חבלתם מעשיכם

ואמרתם לעגל 'אלה אלהיך ישראל', ולכך 'אכן כאדם תמותון', מה עובדי כוכבים משתמשים בשרים אף אתם כן. ע"כ. אולם לפי רבי שמעון בר יוחאי כל החטא היה מתוך אונס, אין עוד סיבה למות ולכן הוא מחיה מתים.

וכמו שמשופר בזוה"ק (פרשת ויחי דף ריז:): רבי יצחק היה יושב יום אחד בפתח בית רבי יהודה והיה עצוב, שאל אותו רבי יהודה מדוע הוא עצוב היום? אמר לו: באתי אליך לבקש ממך שלוש בקשות, כאשר תלמד תורה תאמר דברים שלמדתי איתך ותאמר אותם בשמי ותזכיר את שמי, ותזכה את בני ללמוד תורה, ונוסף תלך בכל שבעת הימים לקבר שלי ותבקש בקשות עבורי.

שואל אותו רבי יהודה: מנין לך שאתה עומד למות?

אמר לו: בכל לילה כאשר עולה נשמתי היא אינה מאירה לי בחלום כמו שהיה קודם, ועוד, כאשר אני מתפלל ומגיע ל"שומע תפילה", הייתי רואה את הצל שלי בקיר ועכשיו אני לא רואה אותו, הואיל שהצלם נעלם ולא נראה לי, הרי זה כרוז המכריז ככתוב (תהילים ל"ט, ז'): "אך בצלם יתהלך איש", כל זמן שהצלם לא נעלם מהאדם יתהלך האיש, ורוחו מתקיימת, נעלם הצלם של האדם ולא נראה אזי נעלם מהעולם הזה.

אמר לו רבי יהודה: כל מה שביקשת אני אעשה עבורך, אבל אני מבקש שתגיע לעולם הבא תברר אם מקומי לידך, כמו שהיינו בעולם הזה.

בכה רבי יצחק וביקש מרבי יהודה שלא יעזוב אותו בימים הבאים, הלכו לרבי שמעון מצאו אותו עוסק בתורה, הרים עיניו רבי שמעון וראה את רבי יצחק ואיתו מלאך המוות מרקד לפניו, קם רבי שמעון ואחז בידו רבי יצחק ואמר: גוזר אני שמי שרגיל להיכנס יכנס ומי שלא רגיל להיכנס לא יכנס. נכנסו רבי יהודה ורבי יצחק, ומלאך המוות על כרחו נשאר בחוץ.

התבונן רבי שמעון וראה שנשאר לרבי יצחק לחיות עוד שמונה שעות. שלח רבי שמעון את בנו רבי אלעזר שישב בחוץ ולא ייתן רשות למלאך המוות להיכנס, ושאל את רבי יצחק, אם הוא כבר ראה את הדיוקן של אבא שלו. שכן, כאשר מגיע שעתו של אדם אז הוא רואה את אביו וקרוביו נמצאים איתו ורואה אותם ומכיר אותם, וגם את אותם שיהיו שכניו בעולם הבא, כולם נמצאים איתו והולכים עם נשמתו עד מקום מנוחתה.

ענה לו (רבי יצחק): עד עכשיו לא ראיתי. לפתע קם רבי שמעון ואמר: ריבון העולם, אתה מכיר ערכו של רבי יצחק לנו, הוא אחד משבעה עיניים, הריני אוחזו ותן לי אותו.

יצאה בת קול ואמרה: כורסת האדון (שרבי שמעון נחשב לכסאו של הקב"ה), קרובה בכנפי רבי שמעון, הנה הוא שלך, ואיתך יבוא כאשר תעלה לשבת בכסאך, אמר רבי שמעון ודאי. לפתע ראה רבי אלעזר שמלאך המוות הסתלק, ואמר "אין מלכודת מוות" שולטת במקום שבו נמצא רבי שמעון בר יוחאי, אמר לו רבי שמעון: קום ואחז בידו של רבי יצחק אני רואה שהוא חושש, נכנס רבי אלעזר ואחז בידו רבי יצחק, רבי שמעון חזר לעסוק בתורה. בהמשך מסופר כי רבי יצחק חלם ופגש באביו שסיפר לו, כי הראו לו את המקום המיוחד שהכינו לבנו,

ואיך הודיע הכרוז כי רבי שמעון בר יוחאי ערב לרבי יצחק והוסיפו לו עוד הרבה שנים.

עוד נבוא לבאר בזה את כוחו הגדול של רבי שמעון בר יוחאי לפקוד עקרות, כמובא במדרש (שהש"ר א', ד' על הפסוק "נגילה ונשמחה בד"): מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, אתון גבי רבי שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין (רצו להיפרד זה מזו), אמר להון: חייכון, כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה.

הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה, ושיכרתו יותר מדאי, כיון שנתיישרה דעתו עליו אמר לה: בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא? לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם: שאוהו במיטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא.

בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה: בתי היכן אני נתון? אמרה ליה: בבית אבא. אמר לה: מה לי ולבית אביך? אמרה ליה: ולא כך אמרת לי בערב "כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך", אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך.

הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו, ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות.

ויש להסביר כוחו של רבי שמעון לפקוד עקרות על פי מה שכתב האור החיים הקדוש (אמור כ"ג, ט"ו) על הפסוק "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה", וז"ל: כי נשמות עם בני"י הם בבחינת הלוחות, ובאמצעות תחלואי הנפש וטומאת התיאוב יתלכלכו ויחשיך אורם, ואמרו רבותינו ז"ל (ויק"ר לב) כי הלוחות של סנפיריו היו, ולזה אמר: "וספרתם לכם" פירוש באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפיריו את עצמיכם". עכ"ל.

נמצא כי שורש נשמות ישראל הוא מלוחות הברית, ועל ידי שבירת הלוחות נגרם שאותם נשמות הקשורות ללוחות הראשונות יתקשו לבוא לעולם, ובאה העקרות. אולם על ידי כוחו של רבי שמעון ותורת הנסתר שהוריד בזה את הלוחות הראשונות, המשיך לעולם גם את אותם נשמות המתעכבות מחמת ששורשם בלוחות הראשונות.

בזה נבוא ונתרץ קושיה שעמדו עליה רבים וטובים, וציין לה החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת י' אות ו') שהביא בשם הקדמונים ש"ישראל" ראשי תיבות: יש שישים ריבוא אותיות לתורה. והביא החיד"א שהקשו על כך, שרבים חתרו לדעת בירור חשבון זה, כי לפי החשבון לא נמצא כן שיש בתורה שישים ריבוא, אלא הרבה יותר פחות (וכדי לדייק בחוברת קולמוס אלול תשמ"ה, הביאו בשם ספר משנת אברהם שמספר אותיות התורה במדויק הוא: 304,805) והביא לזה כמה יישובים (ועל מה שכתב בזה הפני יהושע קידושין ל.).

ולפי דרכנו יש ליישב, שהחיסרון שאנו רואים באותיות התורה משום ששישים ריבוא אותיות לתורה היא בתורת הנגלה והנסתר יחד, וכאשר נשברו הלוחות הראשונות ונסתלקה תורת הנסתר נעלמו כל אותן אותיות השייכות

לתורת הנסתר (ועל"י בחיד"א שם שהביא את תירוצו של השל"ה הקדוש ואולי אפשר להעמיס תירוץ זה בדבריו).

שערי השגה

הדרך להגיע להשגות בעבודת ה'

אמירת חוק לישראל: כתב בשער רוח הקודש (דף ט' טור ב'): גם צריך לזהר שלא לבטל בכל יום הקביעות של מקרא משנה תלמוד וקבלה עם הכוונות שלהם מבואר במקומו וצריך לזהר בזה מאד.

ובשער המצוות (פרשת ואתחנן) כתב וז"ל: ועתה נבאר סדר עסק התורה שיעסוק האדם בכל יום, והנה אין אנו מדברים בכל עסק התורה שאדם עוסק רק בלימוד קבוע, שצריך ללמוד בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה, וזהו מנהג מורי ז"ל אחר שהיה יוצא מבית הכנסת ואוכל אכילתו, היה מתעטף בציצית ולובש תפילין ואח"כ קורא הקריאה הזאת שיתבאר עתה בכוונות אלו שנבאר.

תחלה יקרא מקרא תורה ואחר כך נביאים ואח"כ כתובים ואח"כ קבלה ואח"כ משנה ואח"כ תלמוד, וטוב שיקרא ג' בחינות שיש בתלמוד והם ברייתא ותוספתא ומימרא. ונלע"ד שהקבלה תהיה באחרונה מכולם, לפי סדר המדרגות ממטה למעלה הם מתחילין מן המקרא ומסיימים בקבלה כמו שיתבאר בענין הכוונות. והרי זה דרך כלל, וזהו פרט: תחלה יקרא בתורה מפרשת השבוע ההיא ביום א' יקרא ששה פסוקים ראשונים שבאותה פרשה, וביום ב' יקרא ארבעה פסוקים שלאחריהם, וביום ג' ה' פסוקים שלאחריהם, וביום ד' ו' פסוקים שלאחריהם וביום ה' ה' פסוקים שלאחריהם וכללות כולם הם כ"ו פסוקים. ודע כי צריך לקרות כל אלו הפסוקים כדרך שקורין הפרשה בערב שבת כל פסוק מהם שנים מקרא ואחד תרגום. גם דע, שאם לא קרא מקרא ביום הראשון של השבוע יש לו תשלומין שיקרא ביום שני שתי הקריאות דהיינו של קריאת יום א' וקריאת יום ב', אבל אין זה מועיל רק לצורך היום ב' שצריך שיקרא תחלה קריאת יום שלפניו שדלג ואח"כ יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום א' שלא קרא בו אין לו תיקון כלל, ועליו נאמר "מעוות לא יוכל לתקון", ואח"כ יקרא בנביאים וכל פסוק שני פעמים מקרא ואחד תרגום ומצאתי כתוב בקונטרסי שבכל פסוק מהם, יקרא פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום ואח"כ יקרא בכתובים עם התרגום שלהם, ואח"כ יקרא על סדר הנזכר משנה ותלמוד וכו'. ובלילות אין צריך ללמוד קביעות הנה ובסוף הדרוש נבאר ענין הלילות, אמנם נבאר ענין ליל הששי לפי שגם בו צריך לקרוא מקרא והוא, כי אז בליל ששי בקומך ממיטתך אחר חצות, תקרא מקרא ואם לא תוכל לקום קודם שתישן תקרא כ"ו פסוקים אחרים שלאחרי כ"ו פסוקים שקרית בחמשה ימים של השבוע כנזכר, ואחר כך תקרא מה שתמצא כמנהגך, וביום הששי אז תקרא כל הפרשה כולה מתחלתה עד סופה שמול"ת כנודע, ובערב שמחת תורה אע"פ שאינו יום ערב שבת תקרא פרשת וזאת הברכה שנים מקרא ואחד תרגום. גם דע, כי בכל ערב שבת אחר שתסיים הפרשה היא שנים מקרא ואחד תרגום תכפול פסוק אחרון של הפרשה מקרא ולא תרגום. גם דע, כי כשתקרא המקרא צריך לקרותו בטעמים שבפסוקים ההם, אבל התרגום אין צריך לקרותו בטעמים, שאין טעמים אלא במקרא לשון הקדש, שלא כאותם הנוהגים לקרוא בטעמים ואפילו תרגום של הפסוק. וביום השבת אין צריך לקרות הפרשה, רק לשומעה כולה מפי השליח ציבור הקורא בס"ת, אבל ההפטרות של יום השבת תקראנה אתה בפ"ך ולא תסמוך על המפטייר זולתי אל הברכות שמבדך לפניך ולאחריה, שצריך שתכוין אזניך לשומעם ולענות אחריהם אמן. עכ"ל.

העלון מוקדש לעילוי נשמת מרת סבת

פורטונה מזל בת שרה ז"ל

שהשבת יום י"ז אייר חל י"ב חודש לפטירתה.

יהי זכרה ברוך